

კონფერენციის შრომები

დავით ძამუკაშვილი

ინტელექტუალური სამართლის ობიექტებთან დაკავშირებული ქართული მართლმსაჯულების გოგირთი პრობლემის შესახებ

დავით ძამუკაშვილი

*იურიდიულ მეცნიერებათა კანდიდატი,
გრიგოლ რობაქიძის სახელობის უნივერსიტეტის პროფესორი*

საკვანძო სიტყვები: პატენტი, საავტორო უფლებები, სასაქონლო ნიშანი

საქართველოს ინტელექტუალური სამართლის ეროვნული სისტემის ასაკმა უკვე გადააბაიჭა 25 წლის ზღვარს. ამ დროის განმავლობაში ჩამოყალიბდა საკმაოდ თანამედროვე სამართლებრივი ბაზა და მართლმსაჯულებამაც შეიძინა გარკვეული პრაქტიკა, რომელიც წინააღმდეგობრივია. ერთი მხრივ, გვაქვს განსჯის საუკეთესო მაგალითები, ხოლო, მეორე მხრივ, უხეში შეცდომების მქონე სასამართლო გადაწყვეტილებები, რომლებიც ინსტანციიდან ინსტანციამდე გამეორებული.

საკითხს გავაშუქებთ საავტორო, საპატენტო და სასაქონლო ნიშნის სამართლის ობიექტების მაგალითებზე.

ინტელექტუალური საკუთების ობიექტი სხეულევიანი ობიექტისგან იმით გამოირჩევა, რომ მისი დაცვის უნარი დამოკიდებულია ინტელექტუალური საკუთების სამართლის კანონების მოთხოვნებზე, რომლებიც განკუთვნილია იმ შემოქმედებითი წვლილის დასადგენად, რაც ნაწარმოების, გამოგონების, განმასხვავებელი აღნიშვნის შესაქმნელად გასწია ავტორმა, გამომგონებელმა თუ მეწარმემ. შემოქმედებითი ამ წვლილის არსებობის ზოგადად დადგენის შემდეგ განსასაზღვრავია რამდენად ეთანადება იგი შემოქმედებით იმ დონეს (შემოქმედებით ხარისხს), რომელსაც მოითხოვს საავტორო, საპატენტო ან სასაქონლო ნიშნის სამართალი.

სავტორო სამართალი დაცვისუნარიანად მიიჩნევს ისეთ ნაწარმოებს, რომელიც წარმოადგენს ავტორის ინტელექტუალურ-შემოქმედებით შედგეს, რაც ნიშნავს, რომ მოცემული ნაწარმოები უნდა გამო-

კონფერენციის შრომები

ირჩევდეს ავტორისეული შემქნელობითი შემოქმედების დადით, ანუ ნაწარმოებში უნდა იყოს ასახული ავტორის პიროვნული შემოქმედება, ხატოვნად რომ ვთქვათ ნაწარმოები უნდა იყოს „მის მიერ შობილი“, რაც იმას მაუწყებელია, რომ ნაწარმოები წარმომავლობით ეკუთვნის მოცემულ პირს. მხოლოდ ასეთი პირი მიიჩნევა ავტორად, ხოლო მისი ნაწარმოები საავტორო უფლებების დაცულ ობიექტად. თუკი შემოქმედების აღნიშნულ დონეს არ შეესაბამება ნაწარმოები, მაშინ შემოქმედება შემქმნელობითი ხასიათისა ვერ იქნება და უფრო დაბალი დონის გამო, მიუხედავად იმისა, რომ გონებრივი შრომის შედეგი იქნება, საავტორო სამართლით დასაცავ ობიექტად ვერ იქნება აღიარებული. როგორც ვხედავთ, პრობლემის საწყისი თვით კანონისეული მოთხონის არსობრივი ბუნებით არის განპირობებული, რადგან გადაწყვეტილების მიმღებ სუბიექტურ შეხედულებაზე დამოკიდებული კრიტერიუმის მიმართ შესაბამისობის დადგენა. აქედან გამომდინარე, გარკვეული სიციხადით შეიძლება ითქვას, რომ მოსამართლის სუბიექტური გადაწყვეტილება იქნება მუდამ მთავარი და მასზე იქნება დამოკიდებული განსჯის სამართლიანობა. შესაბამისად, მხარეთა შეჭიბრის შედეგად ჩამოყალიბებული მოსამართლის რწმენა მუდამ იქნება დამოკიდებული მის განსწავლობაზე და აზროვნების სიფართოვეზე, დასკვნის გამოტანისას მოსმენილის სინთეზისა და განცალკევება-განზოგადების უნარზე. რა თქმა უნდა, მოსამართლე კეთილსინდისიერი უნდა იყოს ყველა შემთხვევაში. ყოველივე აღნიშნული ისეთ სირთულეებს წარმოშობს, რომლებიც, ერთი შეხედვით, განსჯის მარტივ ობიექტს რთულად განსასჯელად აქცევს.

ქართული სასამართლო პრაქტიკის თვალსაჩინო მაგალითია საქმე „მანჯგალაძე კოკა-კოლას“ წინააღმდეგ. საქმე ეხებოდა კოკა-კოლას ლოგოტიპს, რომელშიც სიტყვიერი ნაწილი გამოხატულია ქართული დამწერლობით:

თბილისის საოლქო სასამართლოს 2001 წელს მიმართა მხატვარმა დ. მანჯგალაძემ და მოითხოვა აღნიშნულ ლოგოტიპზე მისი საავტორო უფლებების დარღვევის აღკვეთა ზიანის ანაზღაურებასთან ერთად. კოკა-კოლა არ დაეთანხმა მოსარჩელეს და შეგებებული სარჩელი წარადგინა, რომლითაც მოითხოვა ქართული წარწერის მქონე ლოგოტიპზეც და მის წინამორბედ ლათინურ წარწერიან ლოგოტიპზეც:

კონფერენციის შრომები

დავით ძამუკაშვილი

საავტორო უფლებების მფლობელად მისი აღიარება.

ეს მოთხოვნა ეფუძნებოდა იმას, რომ „კოკა-კოლა“ არ თვლიდა ქართულ წარწერიან ლოგოტიპს საქართველოს საავტორო და მომიჯნავე უფლებების შესახებ კანონით დაცულ ნაწარმოებად. მაშინდელ დროს საქართველოში ინტელექტუალურ საკუთრებასთან დაკავშირებულ დავები იხილებოდა ორ ინსტანციაში: თბილისის საოლქო სასამართლოში და უზენაეს სასამართლოში. დავა ორ-ორ ჯერ იქნა განხილული ამ ინსტანციებში და საბოლოოდ უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა პალატამ გაიზიარა კოკა-კოლას პოზიცია და არ დააკმაყოფილა მოსარჩელის მოთხოვნა. მან, ამავდროულად, უარი თქვა შეგებებული სარჩელის მოთხოვნების დაკმაყოფილებაზეც. უნდა ითქვას, რომ საბოლოო გადაწყვეტილების გამოტანისთვის გათვალისწინებული იქნა თბილისის სამხატვრო აკადემიის პროფესორის გოჩა წულაძის, საქართველოს ეცნიერებათა აკადემიის კ. კეკელიძის სახელობის ხელნაწერთა ინსტიტუტის მეცნიერ-თანამშრომლის, ხელოვნებათმცოდნეობის დოქტორის, პროფესორ ელენე მაჭავარიანის, აგრეთვე, „კოკა-კოლას“ მხრიდან წარმოდგენილი ინტელექტუალური სამართლის ფრანგი და ქართველი სპეციალისტების პიერ ლენუარისა და დავით ძამუკაშვილის დასკვნები.

უზენაესი სასამართლოს ამ გადაწყვეტილებამდე იყო მიღებული 3 გადაწყვეტილება: თბილისის საოლქო სასამართლოს თავდაპირველი – 2001 წლის (საქმე N2ა-164-2001), რომლითაც არ დაკმაყოფილდა დ. მანჭგალაძის სარჩელი და მის მიერ 2002 წელს (საქმე N3/კ1239-01) გასაჩივრდა უზენაეს სასამართლოში, რომელმაც დაუბრუნა ხელახლა განსახილველათ თბილისის საოლქო სასამართლოს იმავე კოლეგიას, რომელმაც, თავის მხრივ 2003 წელს (საქმე N2ა-32-2003) დააკმაყოფილა დ. მანჭგალაძის მოთხოვნები, რასაც არ დაეთანხმა „კოკა-კოლა“ და უკვე მან გაასაჩივრა უზენაეს სასამართლოში, რომელმაც ამავე 2003 წელს (საქმე Nას-527-1201-01) გამოიტანა საბოლოო გადაწყვეტილება (რიგით მე-4) – ფაქტობრივად განამტკიცა თბილისის საოლქო სასამართლოს თავდაპირველი გადაწყვეტილება.

როგორც აღვნიშნეთ, თბილისის საოლქო სასამართლომ (კოლეგია: ქეთევან დუგლაძე, მარინა ჭიყაშვილი, მადონა ღიბრაძე) თავდაპირველად გამოიტანა სწორი გადაწყვეტილება, რომელშიც მიუთითა: „8. ... ინტელექტუალური საკუთრების სამართლის თეორიის საყოველთაოდ მიღებული განმარტებით ნაწარმოები ინტელექტუალურად მიიჩნევა და ექცევა საავტორო სამართლის დაცვის ქვეშ თუ აკმაყოფილებს ორიგინალურობის, თვითმყოფადობის კრიტერიუმებს, ან აქვს ეს ნიშანი. ორიგინალურობა და თვითმყოფადობა თავის მხრივ გამოიხატება იმაში,

კონფერენციის შრომები

რომ ნაწარმოები კონკრეტული ავტორის პიროვნულ-ინტელექტუალურ, ორიგინალურ, განსხვავებულ ქმნილებას წარმოადგენს და არ იმეორებს სხვა ნაწარმოებს (ალბათ იგულისხმება, რომ სხვა ნაწარმოებს არ უნდა დაემთხვეს განსასჯელი, თუ ის სხვა ცნობილი იყო ან შეეძლო სცოდნოდა განსასჯელის მქმნელს – ჩვენია).

9. მოსარჩელის მიერ შექმნილი „Coca-Cola“-ს ქართული ლოგო წარმოადგენს ლათინურ ანბანში შექმნილი „Coca-Cola“-ს ლოგოტიპის ტრანსკრიპტიზაციას/კოპირებას/ და ადაპტაციას/გადამუშავებას ქართულ ანბანში, რის გამოც ის არ წარმოადგენს ავტორის პიროვნულ ინტელექტუალურ ქმნილებას, გამორჩეულს ინდივიდუალურობით და ორიგინალურობით.

სასამართლო ამ დასკვნამდე მივიდა „Coca-Cola“-ს ორიგინალური ლათინური ლოგოს ნახატისა და ქართული ლოგოს ნახატის ურთიერთშედარების საფუძველზე.¹

გადაწყვეტილებიდან მოტანილი ციტატიდან საყურადღებოა მატერიალურ სამართლებრივი გაგების ორი მხარე.

1. სასამართლომ ნაწარმოების დაცვისუნარიანობის კრიტერიუმად „ინდივიდუალობა“ და „ორიგინალურობა“ დაასახელა. ეს ორი ცნება ერთმანეთისგან განსხვავდება იმით, რომ ინდივიდუალობა დიზაინის სამართლის ცნებაა და უფრო სუსტი შემოქმედებითი დონის განმსაზღვრელია, ვიდრე საავტორო სამართლებრივი ორიგინალობა (და არა „ორიგინალურობა“ – როგორც სასამართლომ მიუთითა, კანონისეული ტერმინი „ორიგინალობა“). ამასთან, ნაწარმოების ორიგინალობა სასამართლომ სიახლედ განმარტა, რაც არ არის სწორი. ორიგინალობა ინდივიდუალობასთან იმ კავშირშია, რომ არ არის აუცილებელი ნაწარმოები ახალი იყოს ობიექტური გაგებით, ის ახალი უნდა იყოს სუბიექტური თვალსაზრისით, ანუ ავტორი თუ არ იცნობს და არც შეიძლება რომ იცნობდეს ნაწარმოებს, თუ მისი პიროვნებისთვის დამახასიათებელი შემოქმედებით შექმნა იგი, მიუხედავად არსებული უნებლიე გამეორებისა, მაინც ითვლება, რომ ნაწარმოები მან დამოუკიდებლად შექმნა (არ გადაწერა, გადახატა და ა.შ). ეს იმას ნიშნავს, რომ ნაწარმოები მან შვა (როგორც იშვა, მაგალითად, ერთ ქვეყანაში დაბადებული ადამიანი, რომელიც ტყუპის ცალივით მსგავსია სხვა ქვეყანაში დაბადებული ადამიანისა, მაგრამ ორივე თვითმყოფადია) და, ამდენად, ამგვარი ნაწარმოები, ცხადია, ორიგინალობის კრიტერიუმს უპასუხებს.
2. სასამართლომ ქართულწარწერიანი ლოგოტიპი მიიჩნია: ა). ტრანსკრიპტიზაციად, დასკვნა სწორია მხოლოდ წარწერის მიმართ, მთლიანობაში ნახატი ასეთად არ შეიძლება იყოს მიჩნეული; ბ). კოპირებად – თუ ამ სიტყვის ლექსიკონურ მნიშვნელობას გავყვებით

1 2001 წლის 18 ოქტომბრის თბილისის საოლქო სასამართლოს გადაწყვეტილება საქმეზე N2/ა-164-2001 სანდრო ჯორბენაძის მიერ შედგენილ კრებულში „საავტორო სამართალი. ქართული სასამართლო პრაქტიკა“. გამოცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2005, გვ.61.

კონფერენციის შრომები

დავით ძამუკაშვილი

ლათინურენოვანი ნახატი კოპირებული არ არის, თუმცა საავტორო და მომიჯნავე კანონით გათვალისწინებულ რეპროდუცირებას თუ ვიქონიებთ მხედველობაში საკითხის განსჯისას, რომელიც ასლების კეთების გარდა კვლავწარმოების სხვა სახეებსაც მოიცავს, მაშინ ის ნამდვილად კვლავწარმოებულია არსობრივი ცვლილების გარეშე; გ). ადაპტაცია/გადამუშავებად – ადაპტაცია გადამუშავებული ნაწარმოებების სახეა და საავტორო სამართლის სპეციალისტის სანდრო ჯორბენაძის განმარტების თანახმად იგი ასეთად მიიჩნევა „როდესაც ტექსტი შემოკლებულია ან გამარტივებულია.“² ადაპტაციას უფრო ფართო გაგებაცაქვს, მაგალითად, არგენტინელი პროფესორის დელია ლიპსციკის (Delia Lipszyc) მოცემული განმარტება განსხვავდება სანდრო ჯორბენაძისეულისგან, იგი შემდეგია: „ადაპტირების საშუალებით ნაწარმოები გადადის ერთი ჟანრიდან მეორეში (მაგ., კინემატოგრაფიული სატელევიზიო ვერსია რომანისა, მოკლე მოთხრობისა, თატრალური დადგმისა და ა.შ), ან ნაწარმოები შეიძლება შეიცვალოს ჟანრის ცვლილების გარეშე (მაგ., როცა სატელევიზიო ნაწარმოების ნაწილების რაოდენობას გაზრდიან)“.³ ინტელექტუალური საკუთრების მსოფლიო ორგანიზაციის გლოსარიუმში მოცემული განმარტების თანახმად: „ადაპტაცია საზოგადოდ გაიგება როგორც „არსებული ნაწარმოების გადამუშავება ერთი ჟანრიდან სხვა ჟანრის ნაწარმოებად, მაგალითად, რომანის (მოთხრობის), ან მუსიკალური ნაწარმოების კინემატოგრაფიული ადაპტაციები“. ადაპტაცია შეიძლება ასევე ვლინდებოდეს იმავე ჟანრის ნაწარმოებად გადამუშავებით, რათა გახდის იგი მისაღები გამოყენების განსხვავებული პირობების შესაბამისად, მაგალითად, რომანის გადაწერა მოზარდ-ახალგაზრდებისათვის მისადაგებულად გამოსაქვეყნებლად. ადაპტაცია ასევე მოიცავს ნაწარმოების აგებულების შეცვლას, განსხვავებით თარგამნისაგან, რომელიც ასხვაფერებს მხოლოდ მისი გამოხატვის სახეს. საავტორო სამართლით დაცული სხვა პირის ნაწარმოების ადაპტაცია მოითხოვს საავტორო უფლების მფლობელის ნებართვას“.⁴

გასაკვირი არ არის, რომ კოკა-კოლას ლოგოტიპთან დაკავშირებულ საქმეზე ასეთი საკითხების გადაწყვეტა უზენაესი სასამართლოსაც მოუწია, რომელმაც ზემოაღნიშნული, ერთ-ერთი საუკეთესო გადაწყვეტილება მიიღო 2003 წელს. უზენაესმა სასამართლომ (ბეჟან ხიმშიაშვილი, ქეთევან გაბელაია, თენგიზ კობახიძე) 2002 წლის კასაციის განხილვისას გაიზიარა კასატორის არგუმენტაცია, რადგან

2 ჯორბენაძე ს., 1998. „ინტელექტუალური საკუთრების განმარტებითი ლექსიკონი“, რედაქტორები სერგო ჯორენაძე, ლადო ჭანტურია, დავით ძამუკაშვილი. გამომცემლობა „სამართალი“, თბილისი, გვ.2.
 3 Copyright and neighbouring rights, Delia Lipszyc, UNESCO Publishing, 1999, p.118.
 4 WIPO Glossary of terms of the law of copyright and neighbouring rights, WIPO Publication No. 827 (EFR), WIPO. 1981, p.3.

კონფერენციის შრომები

წინააღმდეგობრივად ჩათვალა და არ დაეთანხმა მაშინდელი თბილისის საოლქო სასამართლოს გადაწყვეტილებას და დაუბრუნა პირველი ინსტანციის იმავე კოლეგიას ხელახლა განსახილველად. უზენაესი სასამართლო არ დაეთანხმა აღნიშნული კოლეგიის იმ დასაბუთებას, რომ: „სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია ფაქტობრივი გარემოება: „მოსარჩელე მხატვარ-დიზაინერი დიმიტრი მანჯგალაძე არის ლათინური ლოგოს „Coca-Cola“-ს ქართული ვარიანტის ქართული ლოგოს „კოკა-კოლა“ ესკიზის ავტორი. მოსარჩელის მიერ შექმნილი ლათინური ლოგოს „Coca-Cola“-ს ქართული ესკიზი წარმოადგენს ნახატს“. სასამართლომ აქვე მიუთითა, რომ ნახატი თავისთავად არის საავტორო უფლების საგანი. მიუხედავად ამ დასკვნისა, სასამართლომ მიუთითა: „მაგრამ ის მაინც ვერ იქნება განხილული როგორც საავტორო სამართლით დაცული ობიექტი, ვინაიდან არ აკმაყოფილებს საერთაშორისო და ეროვნული კანონმდებლობით დადგენილ საავტორო სამართლის ობიექტის დაცვისუნარიანობის ძირეულ მოთხოვნას საავტორო სამართლით დაცული ობიექტის ინტელექტუალური საქმიანობის შედეგად შექმნის შესახებ.“ უზენაესი სასამართლოს სამოქალაქო საქმეთა ამ პალატამ აქვე მიუთითა: „სასამართლომ ჩათვალა, რომ მოსარჩელის მიერ შექმნილი „Coca-Cola“-ს ქართული ლოგო წარმოადგენს ლათინურ ანბანზე შექმნილი „Coca-Cola“-ს ლოგოტიპის ტრანსკრიპტიზაციას (კოპირებას) და ადაპტაციას (გადამუშავებას) ქართულ ანბანთან და მიიჩნია, რომ აღნიშნულის გამო იგი არ წარმოადგენს ავტორის ინტელექტუალურ ქმნილებას გამორჩეულს ინდივიდუალობით და ორიგინალობით“. უზენაესი სასამართლოს პალატამ გაიზიარა კასატორის მოსაზრება, რომ არ შეიძლება ერთი და იგივე ობიექტის მიმართ გაკეთდეს დასკვნა, რომ იგი ერთდროულად არის ლათინური ლოგოს „Coca-Cola“-ს ლოგოტიპის ტრანსკრიპტიზაცია (კოპირება) და ადაპტაცია (გადამუშავება). პალატამ ჩათვალა, რომ მოცემულ შემთხვევაში პირველი ინსტანციის კოლეგიამ ვერ დაადგინა ფაქტობრივი გარემოება – „Coca-Cola“-ს ლათინური ლოგოტიპის კოპირებაა თუ ადაპტაცია, რადგან ერთდროულად ერთი და იგივე ობიექტი კოპირებაც იყოს და გადამუშავებაც, შეუძლებელია.⁵

უზენაესი სასამართლოს მიერ საკითხის ამგვარი გადაწყვეტა მთლად სწორი არ არის იმ მხრივ, რომ გადამუშავება კვლავწარმოების ერთ-ერთი სახეა და მოცემული საქმის მიხედვით სადაოდ გამხდარი კოკა-კოლას ქართულწარწერიანი ლოგოტიპი შეიძლება იმავდროულად ასლადაც ჩაითვალოს და ადაპტირებულადაც. თავად ლოგოტიპი როგორც ნახატი უნდა ჩაითვალოს ასლად, ხოლო სიტყვების ქართულად გამოსახვა ქართული ბაზრის მომხმარებლისთვის მისადაგებულ გადამუშავებად, ანუ ადაპტაციად. მიუხედავად აღნიშნულისა თავად მცდელობა საქმის სიღრმისეულად შესწავლისა და ობიექტურად და სამართლიანად გადაწყვეტის კუთხით მისასაღმებელია.

5 „სავტორო სამართალი. ქართული სასამართლო პრაქტიკა“, შემდგენელი სანდრო ჯორბენაძე. გამოცემლობა „მერიდიანი“, თბილისი, 2005, გვ.71.

კონფერენციის შრომები

დავით ძამუკაშვილი

თბილისის საოლქო სასამართლომ (მ. ჩანტლაძე, გ. გულედანი, მ. ჯიყაშვილი) 2003 წელს მიიღო ახალი გადაწყვეტილება, რომლითაც დააკმაყოფილა დ. მანჯგალაძის სარჩელი ქონებრივი ზიანის კუთხით და „კოკა-კოლას“ დააკისრა 1077667 ლარის ანაზღაურება, ხოლო მორალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა არ დააკმაყოფილა. გადაწყვეტილება კოლეგიამ შემდეგნაირად დაასაბუთა: „სასამართლომ დადგენილად მიიჩნია ფაქტობრივი გარემოება იმის შესახებ. რომ დ. მანჯგალაძის მიერ შექმნილი „კოკა-კოლას“ ქართული ლოგოტიპის შექმნა განხორციელდა შპს „კოკა-კოლა კავკასიონთან“, ამჟამად შპს „კოკა-კოლა ბოთლერს ჯორჯიასთან“ შეთანხმებით... სასამართლოს მიერ თბილისის სამხატვრო აკადემიასა და საქართველოს მხატვართა კავშირში ჩატარებული ხელოვნებათმცოდნეობის ექსპერტიზებით დადგენილია, რომ დ. მანჯგალაძის მიერ შესრულებული „კოკა-კოლას“ ქართული ლოგო ლათინურ ანბანზე „კოკა-კოლას“ ლოგოტიპის გადამუშავებას ადაპტაციას წარმოადგენს და არა მის კოპირებას, „კოკა-კოლას“ ქართული ლოგო წარმოადგენს ნახატს და არა ლათინური ლოგოს ტრანსლიტერაციას (ერთი დამწერლობის გადაცემას სხვა დამწერლობის ასოებით), რომ „კოკა-კოლას“ ქართული ლოგოტიპი ინტელექტუალური შრომის შედეგია“.⁶ ამ დასაბუთებით, თბილისის საოლქო სასამართლომ „კოკა-კოლას“ ქართულ წარწერიანი ლოგოტიპი ორიგინალურ ნაწარმოებად – ადაპტაციად ცნო და საავტორო უფლებებით დაცულ ობიექტად გამოაცხადა, რაც სრულიად მართებულად არ გაიზიარა „კოკა-კოლა ბოთლერს ჯორჯიამ“ და უზენაეს სასამართლოს კვლავ მოუწია კასაციის განხილვა. ამ საქმეზე საბოლოო გადაწყვეტილება იქნა მიღებული 2003 წლის 25 ნოემბერს. არსობრივი კუთხით უზენაესი სასამართლოს პალატის (მაია ახალაძე, ნუნუ კვანტალიანი, მაია სულხანიშვილი) საბოლოო დასაბუთება შემდეგია: „... ადაპტაცია ლათინური წარმოშობის სიტყვაა და ნიშნავს შეგუებას, შეწყობას. იგი სხვადასხვა მეცნიერებაში სხვადასხვა დატვირთვით გამოიყენება და განიმარტება, როგორც ორგანიზმის შეგუება, გარემო პირობების არსებობის შესანარჩუნებლად (ბიოლოგიაში); გრძნობის ორგანოს შეჩვევა გარემოსთან; რაიმე ტექსტის გამარტივება, შემოკლება-გადაკეთება (ტექსტის ადაპტაცია).

ამ განმარტებიდან აშკარად ჩანს ადაპტირებული ნაწარმოების არსი – არსებულის შეცვლით ახალი ნაწარმოების შექმნა იმდაგვარად, რომ გადამუშავებული ნაწარმოები ორიგინალური უნდა იყოს, თავდაპირველი ნაწარმოებისგან განსხვავებული შინაარსითა და ფორმით გამოხატული.

ეს დასკვნა გამომდინარეობს თვით სიტყვა ორიგინალურის განმარტებიდან. ქართული ენის განმარტებით ლექსიკონში ორიგინალური განმარტებულია როგორც: 1. დამოუკიდებელი შემოქმედების შედეგად შექმნილი, არანათარგმნი, არანასესხები, არამიბაძვითი. 2. რაც ან ვინც სხვას არა ჰგავს, თვითმყოფი. 3. თავისებური, არაჩვეულებრივი.

6 იქვე, გვ.80.

კონფერენციის შრომები

სასამართლო ზემოხსენებული გარემოებების ურთიერთშეჯერებით და შეფასებით ასკვნის, რომ ქართული ლოგოტიპი „კოკა-კოლა“ იმეორებს ლათინური ლოგოს შინაარსსა და თვისებებს, იგი წარმოადგენს ორიგინალის გამეორებას და მოკლებული თვითმყოფადობას, ორიგინალურობის ნიშნებს“.

მიუხედავად იმისა, რომ დასაბუთება სრული სიზუსტით არ გამოირჩევა, იგი სწორი საბოლოო შედეგისაა – ქართულწარწერიანი ლოგოტიპი არ მიიჩნა საავტორო უფლებებით დაცულ ობიექტად იმის გამო, რომ არ პასუხობს ინტელექტუალური შემოქმედების დონის განმსაზღვრელ კრიტერიუმს. შესაბამისად დ. მანჭავლაძე ავტორად არ მიიჩნა, თუმცა იგი, რა თქმა უნდა აღნიშნული ლოგოტიპის დამხატავია. რა თქმა უნდა, მან გასწია გონებრივი შემოქმედება, მაგრამ არა შემქმნელობითი, არამედ მხატვრისათვის ჩვეულებრივი ისეთი ხასიათისა, რომელიც „ხელოსნური“ სამუშაოს შესრულებისთვის არის საკმარისი. ეს გადაწყვეტილება მისასაღმებელი იმითიც არის, რომ უზენაესმა სასამართლომ მნიშვნელოვანი განმარტება გააკეთა, საიდანაც განმტკიცებული ხდება ის აზრი, რომ ნებისმიერი ინტელექტუალური შემოქმედება არ იწვევს ქმნილების შექმნას. იგი იქმნება მხოლოდ საავტორო შემქმნელობითი ინტელექტუალური შემოქმედების შედეგად⁷ და მხოლოდ ასეთი შედეგის შესაბამისი ნაშრომი იწოდება საავტორო სამართლისეული კრიტერიუმის „ორიგინალობა“ შესაბამის ნაწარმოებად. სხვა სახის გონებრივი საქმიანობის შედეგი ნაწარმოებად (ორიგინალურ ქმნილებად) არ შეიძლება იყოს მიჩნეული.

როგორც ვხედავთ, ინტელექტუალური საკუთრების ობიექტებთან დაკავშირებული დავების განსჯისას თავისებურ, სპეციფიკურ სირთულეებთან გვაქვს ხოლმე საქმე. აღნიშნულზე მიუთითებს ის, რომ განხილული საკითხის გადაწყვეტას ორივე ინსტანციაში ორ-ორჯერ განხილვა და სპეციალისტების 4 დასკვნის გააზრება დასჭირდა, რის მიუხედავადაც ინსტანციებში ურთიერთსაწინააღმდეგო გადაწყვეტილებები იქნა მიღებული. როცა გადასაწყვეტი საკითხი დაცვისუნარიანობის კრიტერიუმთან შესაბამისობას ეხება მათი არსი განსხვავებულია ობიექტების წარმომავლობითი (ონტოლოგიური) ბუნების მიხედვით. გამოგონების (პატენტის) შემთხვევაში, უმეტესწილად გამამწყვეტია ტექნიკური შინაარსი, ნაწარმოების შემთხვევაში, როგორც ზემოთ ვიხილეთ, სახელოვნებო შინაარსი, სასაქონლო ნიშნის შემთხვევაში კი მნიშვნელობითი (სემანტიკური), გარეგნული (ვიზუალური), ჟღერადობითი (ფონეტიკური), აგრეთვე, ტექნიკური შინაარსი. დიზაინის შემთხვევაში სახელოვნებოსა და გარეგნულთან ერთად გასათვალისინებელია ტექნიკური და ფუნქციურ-ტექნიკური შინაარსი. ამასთანავე, თუ გამოგონებისა და ნაწარმოების შემთხვევაში დგინდება კრიტერიუმებისადმი შესაბამისობა საგნობრივად ობიექტური

7 უფრო მეტი დაწვრილებითი მსჯელობა შემქმნელობითი და სხვა გონებრივი შემოქმედების შესახებ იხ. წიგნი; ძამუკაშვილი დ., 2006. „ინტელექტუალური უფლებები“. თბილისი, „ინტელექტი“.

კონფერენციის შრომები

დავით ძამუკაშვილი

თვალსაზრისით (დარგის სპეციალისტის თვალთახედვიდან გამომდინარე), სასაქონლო ნიშნისა და დიზაინის შემთხვევაში საკითხი განისჯება ინფორმირებული (გათვითცნობიერებული) და ჩვეულებრივი, საშუალო მომხმარებლის შთაბეჭდილებიდან გამომდინარე.

კრიტერიუმთან შესაბამისობა ერთადერთი საზომია რომ ობიექტი გამოცხადდეს საავტორო, საპატენტო, დიზაინის ან სასაქონლო ნიშნების სამართლით დაცვის საგნად.

საავტორო უფლებათა ობიექტებთან მიმართებით სასამართლო განსჯის ნეგატიური მაგალითიც გვსურს გავაშუქოთ. არის ისეთი გადაწყვეტილებები, რომლებიც ნაწილობრივ შეიძლება მივიჩნიოთ დასაბუთებულად. პირველი ინსტანციის სასამართლომ, სულ ახლახან მიიღო გადაწყვეტილება საქმეზე საავტორო უფლებების დარღვევასთან დაკავშირებით, რომელიც აღძრა წიგნის „ლოგიკა“ თანაავტორმა, პროფესორმა ნ. ივანიძემ წიგნის „ლოგიკა“ ავტორის დ. ზარნაძის წინააღმდეგ. განხილვის შედეგად დადგინდა, რომ დ. ზარნაძეს თავის წიგნში – „ზოგადი უნარები. ვერბალური ნაწილი. ლოგიკა. პრაქტიკული სავარჯიშოები მითითებებით“ – გამოყენებული ჰქონდა ნ. ივანიძის და ლ. მჭედლიშვილის წიგნის ფრაგმენტები. სასამართლომ პლაგიატი არ დაადასტურა, რადგან ზარნაძემ საკუთარ წიგნში დასაწყისშივე მადლობის ნიშნად მოიხსენია მოსარჩელეთა წიგნი და ლიტერატურის ჩამონათვალში ზუსტი დასახელებითა და მადლიერების გამოხატვით მიუთითა, რომ გამოიყენა იგი. ამასთანავე მოსამართლემ (ასმათ კოხრეიძე) მართებულად მიიჩნია, რომ რეპროდუცირების უფლების დარღვევას ჰქონდა ადგილი. მან დაუშვა უხეში შეცდომა, როცა დააკმაყოფილა მოსარჩელეს მოთხოვნა – ზიანის ანაზღაურების ნაცვლად კომპენსაციის მიცემაზე ათმამაგი ოდენობით. გადაწყვეტილების ეს მხარე უსაფუძვლოა და იურიდიულ ლოგიკას მოკლებულია, რადგან არც არაქონებრივი და არც ქონებრივი ზიანი არ დამდგარა. მოსარჩელეს, ნ. ივანიძეს არ უარყვია, რომ წიგნი ბოლოს გამოიცა 2003 წელს და კარგა ხანი გავიდა მას შემდეგ, რაც ამოიყიდა. შესაბამისად, გაუგებარია, რისი კომპენსაცია უნდა დაეკმაყოფილებინა მოსამართლეს. რა საფუძველს დააყრდნო მოსამართლე ასმათ კოხრეიძემ გადაწყვეტილება, უცნობია, მან გამოიყენა სამოქალაქო პროცესისთვის მიუღებელი ინკვიზიციური წესი და საკუთარი შეხედულებით (მოსარჩელეს მტკიცება არ მოუტანია) დაასკვნა, რომ მომავალში შეიძლება ხელი შეშლოდა მოსარჩელეს უფლებადამრღვევი წიგნის ხელახალი გამოცემით, ხოლო მოპასუხეს რომ ლიცენზია მიეღო მოსარჩელისგან მაშინ, თითქოს ანაზღაურება იქნებოდა დაახლოებით 2500 ლარი (საფუძვლად საბაზრო პრაქტიკა დაასახელა) და 25000 ლარის გადახდა დააკისრა მოპასუხეს. საქმეში ასეთი პრაქტიკის არსებობის მტკიცებულება არ არსებობს. ამასთანავე, აღსანიშნავია, რომ საქართველოს წიგნის ბაზრის პირობებში წარმოუდგენელია, რომ მეცნიერული წიგნის ერთმა გამოცემამ დაკისრებული თანხის ოდენობის შემოსავალი მოუტანოს ავტორს. საერთოდ, მოსამართლემ ან

კონფერენციის შრომები

იურიდიული თეორიის უცოდინარობა გამოავლინა ან მიკერძოება გამოიჩინა აღნიშნული კუთხით. სადღეისოდ საქმე სააპელაციო წესით არის გასაჩივრებული.

ძალზე ნეგატიური გადაწყვეტილების მაგალითი გასურს წარვუდგინოთ მკითხველს, რომელიც წარმოაჩენს ქართულ სასამართლოს, როგორც სრულიად გაუთვითცნობიერებულს საპატენტო დავების გადაწყვეტის სპეციფიკურ საკითხებში. ასეთი გადაწყვეტილებების მიღება, უბრალოდ დაუშვებელია მითუმეტეს, რომ შეიძლება საპრეცედენტო მაგალითად იყოს გამოყენებული, რადგან უზენაესი სასამართლო დასაშვებად მხოლოდ ისეთ საკასაციო საჩივრებს ცნობს, რომლებიც მნიშვნელოვანია მართლმსაჯულების განვითარებისთვის. ცხადია, ასეთ საქმეებზე გადაწყვეტილებები უნდა იყოს სამართლიანი და ყოველმხრივ დასაბუთებული.

განსახილველ შემთხვევაში, საპატენტო სამართლის ობიექტთან დაკავშირებით, მოსარჩელის მოთხოვნა იყო სასარგებლო მოდელის ბათილად ცნობა. უზენაესმა სასამართლომ სარეზოლუციო გადაწყვეტილების გამოცხადების შემდეგ დიდი დაგვიანებით (დაახლოებით 8 თვეში) გამოაქვეყნა 2017 წლის 2 თებერვლის გადაწყვეტილება. მან სრულად გაიზიარა ერთი მეორის იდენტური პირველი და მეორე ინსტანციების მიერ მოპასუხის სასარგებლოდ გამოტანილი გადაწყვეტილებები ისე, რომ ზედაპირულად, ტექნიკურ არსთან დაკავშირებული საკითხების საკუთარი დასაბუთების გარეშე, დაეთანხმა დაბალ ინსტანციებს (არადა დავის საგანი მხოლოდ ტექნიკური არსის შეუსაბამებობები იყო საქართველოს საპატენტო კანონით დადგენილ მოთხოვნებთან). საქმე ეხებოდა სასარგებლო მოდელის (მცირე გამოგონების) პატენტუნარიანობის (სიახლის, საგამომგონებლო დონისა და სამრეწველო გამოყენებადობის (განხორციელებადობის) კრიტერიუმებისადმი შესაბამისობის გარკვევას ობიექტზე „ყავის მოსადუღებელი მოწყობილობა“, რომელზეც იყო გაცემული სასარგებლო მოდელის პატენტი N1251. მიუხედავად იმისა, რომ მოთხოვნა ეხებოდა სიახლისა და საგამომგონებლო დონის შემოწმებას, აგრეთვე, აღწერილობის სისრულიდან გამომდინარე განხორციელებადობას, სასამართლოს არც ერთმა ინსტანციამ არ შეაფასა და არ მოიტანა საკუთარი დასაბუთება თუ რატომ ჩათვალეს სასარგებლო მოდელად მიჩნეული მოწყობილობის შექმნის იდეა პატენტუნარიან მცირე გამოგონებად, რომლის განხორციელების არც ერთი მაგალითი არ იყო მოცემული აღწერილობაში, ხოლო გამოგონების ფორმულაში არსებითი ნიშნების არც ერთი ერთობლიობა. ამავე დროს, საპატენტო სამართლის საყოველთაოდ აღიარებული წესის თანახმად გამოგონებაზე პატენტი არ გაიცემა, თუ მისი განხორციელების საგამომგონებლო იდეა ერთი მაგალითით მაინც არ არის აღწერილი განმცხადებლის მიერ. ითვლება, რომ, თუ განხორციელების შესაძლებლობას საკუთრივ სხვა პირმა მიაგნო, რომელიც არ იყო მოცემული საპატენტო აღწერილობაში, გამომგონებელმა (განმცხადებელმა) მხოლოდ დეკლარაციული იდეა

კონფერენციის შრომები

დავით დამუკაშვილი

გამოთქვა და არა ტექნიკური იდეის პრაქტიკული გამოსაყენებისათვის მზადყოფი გეზი შესთავაზა საზოგადოებას. ეს საკითხები საზოგადოდ პრობლემური გადანაცვებისას. საპატენტო საქმეების განხილვის სრულყოფისთვის ყოველ ორწელიწადში ურთხელ იმართება ევროპის საპატენტო მოსამართლეთა სპეციალური სიმპოზიუმები და დისკუსიები, რეკომენდაციები, პრაქტიკულ-თეორიული მიდგომები ქვეყნდება ხოლმე ქ. მიუნხენში არსებული საზღვარგარეთისა და საერთაშორისო საპატენტო, საავტორო და კონკურენციის სამართლის მაქს პლანკის ინსტიტუტის მიერ (Max Plank Institute for Foreign and International Patent, Copyright and Competition Law).⁸

საქართველოში მოქმედ საპატენტო კანონმდებლობაში მოცემულია მოთხოვნები, რომელთა დაუცველობაც არის პატენტის გაბათილების საფუძველი საპატენტო კანონის 57-ე მუხლის მიხედვით⁹ და რომელთა შემოწმებაც იყო მოსარცელის მიერ მოთხოვნილი. აღნიშნული კანონის მე-6 მუხლის თანახმად „გამოგონების სამართლებრივი დაცვის ფარგლებს განსაზღვრავს გამოგონების ფორმულა“, ხოლო 35-ე მუხლის 11 პუნქტის მიხედვით განაცხადში აღწერილი დაცვის ობიექტის დადგენისას არსობრივად მოწმდება გამოგონების ფორმულა, აღწერილობა და გამოგონების ერთიანობა, ასევე დარღვეულია თუ არა ამ კანონის მე-16 და მე-17 მუხლის მოთხოვნები“; 42-ე მუხლის პირველი პუნქტის ვ) ქვეპუნქტის თანახმად პატენტის გაცემაზე გამოიტანება უარყოფითი გადაწყვეტილება, თუ: „განაცხადი გამოგონების ფორმულისა და აღწერილობის მიხედვით არ იძლევა ამ კანონის 35-ე მუხლის 11 პუნქტის შესაბამისად დაცვის ობიექტის დადგენის შესაძლებლობა“.

გამოგონების ფორმულისა და აღწერილობისადმი დანარჩენ მოთხოვნებს აზუსტებს საქართველოს ინტელექტუალური საკუთრების ეროვნული ცენტრის „საქპატენტის 2011 წლის 14 დეკემბრის N 04 ბრძანებით დამტკიცებული ინსტრუქცია „გამოგონებისა და სასარგებლო მოდელის განაცხადის გაფორმების, წარდგენისა და პატენტის გაცემასთან დაკავშირებული პროცედურების შესახებ“. ამ აქტის მე-15 მუხლი ადგენს, რომ გამოგონების ფორმულა განსაზღვრავს გამოგონების დაცვის ობიექტებს და ფარგლებს, იგი უნდა ემყარებოდეს აღწერილობას და შეიძლება იყოს ერთი ან მრავალმუხლიანი, რომლის დამოუკიდებელი მუხლიც უნდა შედგებოდეს: „ცნობილი და განმასხვავებელი ნაწილებისგან.“ ამასთანავე ამ ნორმის მე-8 და მე-9 პუნქტებით მოითხოვება: „8. დამოუკიდებელი მუხლის ცნობილ ნაწილში მოყვანილი უნდა იყოს გამოგონებასთან დაკავშირებით ტექნიკის არსებული დონით ცნობილი არსებითი ნიშნები; 9. დამოუკიდებელი მუხლის განმასხვავებელ ნაწილში მოყვანილი უნდა იყოს

8 იხ. მაგალითად, აღნიშნული ინსტიტუტის სპეციალური გამოცემა „Problems of European Patent Law. Third Symposium of European Patent Judges. Volume 18 No. 5/1987, Special Issue, of International Review of Industrial Property and Copyright Law“.

9 აღნიშნული მუხლის პირველი პუნქტის მიხედვით პატენტი ბათილდება, თუ „ა) პატენტის საგანი არ არის პატენტუნარიანი; ბ) პატენტი არ აღწერს გამოგონებას ისეთი სისრულით, რომ შესაძლებელი იყოს მისი განხორციელება“.

კონფერენციის შრომები

გამოგონების ის არსებითი ნიშნები, რომლებიც განასხვავებენ მას ტექნიკის არსებული დონისაგან და ამ მუხლის მე-8 პუნქტში მითითებულ ნიშანთა ერთობლიობასთან ერთად წარმოადგენენ გამოგონების დაცვის ობიექტს.“

ინსტრუქციის მე-6 მუხლის პირველი პუნქტის თანახმად: „გამოგონების აღწერილობა განკუთვნილია გამოგონების ფორმულით განსაზღვრული დაცვის ფარგლების დასადასტურებლად. გამოგონების აღწერილობაში იმდენად ნათლად უნდა იყოს გადმოცემული გამოგონების არსი და მისი განხორციელების შესაძლებლობა, რომ შესაძლებელი იყოს გამოგონების რეალიზება სპეციალისტის მიერ“. მე-12 მუხლის კიდევ უფრო აზუსტებს და ადგენს: „1. გამოგონების დაწვრილებით აღწერილობაში უნდა იყოს წარმონიშნული გამოგონებით დასახული ტექნიკური ამოცანის გადაჭრის შესაძლებლობა. 2. იმ შემთხვევაში, თუ დაცვის ობიექტს წარმოადგენს მოწყობილობა, დაწვრილებით აღწერა უნდა შეიცავდეს მოწყობილობის აღწერას სტატიკაში ან/და დინამიკაში, ფიგურების და პოზიციების მითითებით. ამასთან, ციფრული აღნიშვნები სტატიკაში მითითებული უნდა იყოს მზარდი რიგითობის მიხედვით, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა რიგითობის დარღვევა გამოწვეულია აუცილებლობით.“

აღნიშნული მოთხოვნების შესაბამისობის დასადგენად, მოსარჩელის მოთხოვნის შესაბამისად, სასამართლოს საფუძვლად უნდა აეღო გამოგონების ფორმულა (განმარტებისთვის უნდა გამოეყენებინა აღწერილობა და ნახაზი). სადაო პატენტის მიხედვით დაცვის ობიექტი უნდა ყოფილიყო სასარგებლო მოდელი (მცირე გამოგონება), რომელზეც იყო გამგაცემული პატენტი შემდეგი სასარგებლო მოდელის ფორმულით: „მოწყობილობა ყავის მოსადუღებლად, რომელიც შეიცავს კორპუსს, ლითონის ქვეშ ინერტული მასალის, მაგალითად ქვიშის მოსათავსებლად, ქვეშის ქვემოთ სითბური ენერჯის წყაროს, განსხვავდება იმით, რომ სითბური ენერჯის წყაროა გაბეჭურა, დამაგრებული კორპუსზე ლითონის ქვეშის ქვემოთ დაყენებულ თაროზე, კორპუსი დამაგრებულია ორ, სამ ან ოთხ თვალზე, ან თხილამურებზე და აქვს კარადა თხევადი არის ბალონის მოსათავსებლად, კორპუსზე დამაგრებულია აგრეთვე სახელური მოწყობილობის გადასადგილებლად და სამუხრუჭე საშუალება, ამასთან, ინერტულ მასალად მთლიანად ან დანამატის სახით გამოყენებულია მაგალითად, მაგნიტური თვისების მქონე პალიასტომის ნაპირის ქვიშა.“.

პროცესზე ამ ფორმულიდან და მხოლოდ მისგან უნდა ყოფილიყო გამოყოფილი მცირე გამოგონების შემადგენელი არსებითი ნიშნები, გაანალიზებულიყო მათი ცალ-ცალკე ცნობილობა (სიახლე) და ცხადი იყო თუ არა მოცემული დარგის სპეციალისტისათვის მათი გაერთმთლიანების პატენტის აღწერილობაში მოცემული ერთ მოწყობილობად განხორციელების გეზი (შემოქმედებითი დონე). აღწერილობა სულ ერთგვერდიანი იყო და უპრიანად ვთვლით მოვიტანოთ მისი ტექსტი სრულად, იგი შემდეგია:

„სასარგებლო მოდელი განეკუთვნება მოსახლეობის მომსახურების, კერძოდ, კვების სფეროს.

კონფერენციის შრომები

დავით დამუკაშვილი

ცნობილია ყავის მოსადუღებელი მოწყობილობა, რომელიც შეიცავს კორპუსს, ლითონის ქვეშ ინერტული მასალის (მაგალითად, ქვიშის) მოსათავსებლად, ქვეშის ქვემოთ სითბური ენერჯის წყაროს. აღნიშნული მოწყობილობა განკუთვნილია სტაციონარულ მდგომარეობაში გამოსაყენებლად, აქედან გამომდინარე ვერ უზრუნველყოფს ფართო მომხმარებლის მოზიდვას.

სასარგებლო მოდელის ტექნიკური შედეგია ყავის მოსადუღებელი მოწყობილობის მობილურობა.

სასარგებლო მოდელის ტექნიკური შედეგი მიიღწევა იმით, რომ მოწყობილობა შეიცავს კორპუსს, ლითონის ქვეშ ინერტული მასალის, მაგალითად ქვიშის მოსათავსებლად, ქვიშის ქვემოთ გაბჭურას, დამაგრებულს კორპუსზე ლითონის ქვეშის ქვემოთ დაყენებულ თაროზე, კორპუსი დამაგრებულია ორ, სამ ან ოთხ თვალებზე ან თხილამურებზე, და აქვს კარადა თხევადი არის ბალონის მოსათავსებლად, კორპუსზე დამაგრებულია აგრეთვე სახელური მოწყობილობის გადასაადგილებლად და სამუხრუჭე საშუალება, ამასთან, ინერტულ მასალად მთლიანად ან დანამატის სახით გამოყენებულია მაგალითად, მაგნიტური თვისების მქონე პალიასტომის ნაპირის ქვიშა.

მოწყობილობა წარმოდგენილია ფიგურაზე.

მოწყობილობა ყავის მოსადუღებლად შეიცავს კორპუსს 1, ლითონის ქვეშ 2 ინერტული მასალის 3 მოსათავსებლად, ქვეშის ქვემოთ სითბური ენერჯის წყაროს – გაბჭურას 4, რომელიც დამაგრებულია კორპუსზე ლითონის ქვეშის ქვემოთ დაყენებულ თაროზე 5, კორპუსი დამაგრებულია 2 ან 3 ან 4 თვალებზე 5 და აქვს კარადა 6 თხევადი არის ბალონის 7 მოსათავსებლად, კორპუსზე დამაგრებულია აგრეთვე სახელური 8 მოწყობილობის გადასაადგილებლად და სამუხრუჭე საშუალება 9. ინერტულ მასალად გამოყენებულია მთლიანად და/ან დანამატის სახით, მაგალითად, მაგნიტური თვისების მქონე პალიასტომის ნაპირის ქვიშა. მოწყობილობა შეიცავს აგრეთვე წყლის რეზერვუარს 10, წყლის ონკანს, დგარს 11, ჭურჭლის კარადას 12.

სტაციონარულ პირობებში მუშაობის დროს შესაძლებელია სითბური ენერჯის წყაროდ ბუნებრივი აირის გამოყენება შესაბამისი ნახვრეტის მქონე ჟიკლიორის დაყენებით.

მოწყობილობა ყავის მოსადუღებლად დასამზადებლად მარტივია, მოსახმარებლად ადვილი და მოხერხებული და მობილური“.

მოწყობილობა იმდენად მარტივია, რომ მისი არსის გაგება ადვილია ნახაზის გარეშეც და სირთულეს არ წარმოადგენს არასპეციალისტისათვისაც კი, რადგან უზოგადესი ინფორმაციის გარდა არანაირ დამატებით თავისებურებას არ გადმოსცემს.

საქმის პირველ ინსტანციაში განხილვისას მოსარჩელემ წარმოადგინა სპეციალისტის დასკვნა, რომლის თანახმადაც გამოგონება არც სიახლით არ გამოირჩეოდა და არც პატენტუნარიანობის კრიტერიუმს არ შეესაბამებოდა. ასევე დასკვნაში მითითებული იყო, რომ აღწერილობა

კონფერენციის შრომები

იმდენად არასრული იყო, რომ დაცვის ობიექტის დადგენაც შეუძლებელი იყო და მისი განხორციელებაც. მხარის მოთხოვნით მოსამართლემ (თამაზ ურთმელიძე) მიზანშეწონილად ჩათვალა სხვა სპეციალისტის მოწვევაც და ზეპირი გამოკითხვა, რომელმაც იგივე მოსაზრებები გამოთქვა. მოპასუხე ადასტურებდა, რომ მისი მცირე გამოგონების ყველა არსებითი ნიშანი ცნობილი იყო ტექნიკის დონიდან და ის საკუთარ შემოქმედებას ხედავდა მათ გაერთმთლიანებაში, რაც, მისი აზრით, აქამდე არავის არ გაუკეთებია. მოსარჩელე საპირისპიროს ამტკიცებდა, მას წარდგენილი ჰქონდა ყავის მოსადუღებელი სხვადასხვა მოწყობილობების არსებობის მაგალითები.

გამოგონების შესაბამისობა კანონის მოთხოვნებისადმი უნდა შემოწმებულიყო აღწერილობაში მითითებული ტექნიკური შედეგის მისაღწევად საჭირო და საკმარისი არსებითი ნიშნების ერთობლიობა. გამოგონება, თუნდაც მცირე, მაშინ არის სახეზე, როცა დასახული ტექნიკური შედეგი მიიღწევა ახლებურად და გამოირჩევა შემოქმედებითი დონით. ამასთან ანალიზს უნდა დაექვემდებაროს ის ნიშნები, რომლებიც უზრუნველყოფს დასახული ტექნიკური შედეგის მიღწევას, დანარჩენი ნიშნები, თუ ისინი არსებობს, მხედველობაში მისაღები არ არის.

აღწერილობის მიხედვით მოწყობილობა შეიქმნა იმ მიზნით, რომ უზრუნველყოფილიყო სასარგებლო მოდელის ტექნიკური შედეგი – ყავის მოსადუღებელი მოწყობილობის მობილურობა. ანუ, ამ სასარგებლო მოდელს უნდა გადაეწყვიტა სტაციონარული (უძრავი) მოწყობილობისგან განსხვავებული შედეგი – მოწყობილობა უნდა ყოფილიყო მოძრავი. გამოვყოთ თუ რა ნიშნებია საამისოდ მოცემული გამოგონების ფორმულაში. ესენია: კორპუსი, რომელიც დამაგრებულია ორ, სამ, ან ოთხ თვალზე ან თხილამურებზე და რომელსაც აქვს სახელური და სამუხრუჭე საშუალება. სხვა ნიშნები არანაირ კავშირში არ არიან მოძრაობის უზრუნველყოფასთან და საერთოდ არ უნდა მიქცეულიყო მათზე ყურადღება. მაგრამ, მოსამართლემ უარყო ყველა სხვა მოსაზრება და გაიზიარა მისი ინიციატივით მოპასუხის მიერ მოყვანილი კიდევ ერთი სპეციალისტის მოსაზრება, რომ მოწყობილობას მოძრავს ხდიდა თურმე გაბჭურა და თხევადი აირის ბალონი!? სპეციალისტის აშკარა მიკერძოებული ასეთი ჩვენება აიღო საყრდენად მოსამართლემ და ჩათვალა, რომ გაბჭურითა და აირის ბალონით აღჭურვა მოწყობილობას სძენდა მოძრაობის უნარს??? ეს მოსაზრება მართებული რომც ყოფილიყო იმას მაინც უნდა მიქცეოდა ყურადღება, რომ გაბჭურისა და აირის ბალონის ენერჯის წყაროდ გამოყენების მხოლოდ ზოგადი შეთავაზება ყოველგვარ სიახლესა და შემქმნელობით შემოქმედებითობას იყო მოკლებული.

მოკლედ, პირველი ინსტანციის სასამართლომ სულ რაღაც ერთგვერდიანი საპატენტო აღწერილობა უნაკლოდ ჩათვალა, მიუხედავად იმისა, რომ გამოგონების განხორციელების არანაირი დაწვრიელებით აღწერა არ იყო მასში, საიდანაც გაირკვეოდა, თუ როგორ უნდა მიმავრებულიყო კორპუსთან თუნდაც მოძრაობის უზრუნველყოფი ბორბლები და განსაკუთრებით თხილამურები. ასეთი აღწერის არარსებობა კი ცხად-

კონფერენციის შრომები

დავით დამუკაშვილი

ყოფს იმას, რომ თავად ამ სასარგებლო მოდელის შემთავაზებელს წარმოდგენილი არ ჰქონდა, როგორი უნდა ყოფილიყო მოწყობილობა და გამოკვეთილი არ ჰქონდა, რა იყო მისი შემოქმედების შედეგი, გარდა ზოგადად ცნობილი საშუალებების შეთავაზებისა, რომელზეც გავრცელდებოდა მისი საპატენტო უფლებები. ეს ან უცოდინარობის შედეგია ანდა „ემმაკობისა“ – ძალზე ფართო უფლებები მოეპოვებინა. მოქმედი პატენტის მიხედვით, ფორმალურად, მან მოიპოვა და სასამართლო გადაწყვეტილებით განიმტკიცა უფლება ნებისმიერი კორპუსის მქონე ყავის მოსადულებელი მოწყობილობის აკრძალვაზე, რომელიც კი თვლებზე იქნებოდა შეყენებული. გამოგონების ფორმულა უნაკლოდ ჩათვალა, სიახლაც დაუდასტურა და შემოქმედების დონეც. საწინააღმდეგო მოსაზრებანი და მტკიცებულებები მოსამართლემ, რატომღაც ყურად არ იღო და საპატენტო დავების განხილვის სრულიად მანკიერი მიდგომა გამოავლინა. ამ გარემოებამ დაბადა მიკერძოების ეჭვი, რაც კიდევ უფრო გამყარდა მეორე ინსტანციითა და საკასაციო წესით საქმის განხილვისას. სამწუხაროდ, რჩება შთაბეჭდილება, რომ სასამართლომ ვიღაცის დაკვეთა შეასრულა, რაზეც მეტყველებს კიდევ ერთი გადაცდომა და პროცესუალური ფაქტი.

მოპასუხე არგუმენტად ასახელებდა, რომ მასსა და მოსარჩელეს შორის არსებობდა სალიცენზიო ხელშეკრულება სადაო პატენტის გამოყენებაზე და, რომ მოსარჩელემ მასთან ურთიერთობის შედეგად შეიტყო მისი საგამომგონებლო იდეა, მოიპარა იგი და შეეცადა თავად დაეპატენტებინა საკუთარ სახელზე. სასამართლომ არ მიაქცია ყურადღება, რომ ყოველი გაცემული პატენტის აღწერილობა სრულად ქვეყნდება საქპატენტის ოფიციალურ ბიულეტენში და ხელმისაწვდომია საჯაროდ. ასეთი წესის ერთ-ერთი ფუნქცია ისიც არის, რომ წახალისდეს ტექნიკურ – შემოქმედებითი კონკურენცია და უკვე არსებულ ცოდნაზე დაყრდნობით სხვა ახალი ცოდნა (გამოგონება) შეიქმნას. საპირისპიროდ, ამისა სასამართლომ დაუჭერა მოპასუხეს და ცრუ რწმენა შეიქმნა, თითქოს მოსარჩელე არ იყო კეთილსინდისიერი და ამ რწმენამ საბოლოოდ გადაწონა და ყურადღება აღარ მიაქცევინა მატერიალურ-სამართლებრივი საპატენტო მოთხოვნებისადმი შეუსაბამობაზე, ალბათ „შეიცოდა“ მოპასუხე და პატენტი ძალაში დატოვა.

მეორე ინსტანციამ ეს მიდგომა არამართო გაიზიარა, არამედ სხვაგვარადაც შეეცადა განემტკიცებინა ის აზრი, რომ პატენტი უნდა დარჩენილიყო ძალაში. მან საკუთარი ინიციატივით დამატებით გადაწყვიტა შეესწავლა პროცესუალური საკითხი – ჰქონდა თუ არა მოსარჩელეს პატენტის გაუქმების იურიდიული ინტერესი და დაასკვნა, რომ ეს ინტერესი არ არსებობდა! ეს მაშინ, როცა სადაო პატენტზე არსებობდა მხარეთა შორის დადებული სალიცენზიო ხელშეკრულება! გარდა ამისა, საქართველოს საპატენტო კანონის გონიდან გამომდინარე, ნებისმიერ პირს, რომელიც მოცემულ სფეროში საქმიანობას გადაწყვეტს ევალება შეისწავლოს ხომ არ არსებობს მოქმედი პატენტი, რომლის მფლობელიც მას აუკრძალავს მისი გამოგონების თუნდაც უნებლიე გამოყენებას. შესაბამისად, ასეთი პირი, თუ ხედავს, რომ პატენტი კანონის მოთხოვნათა დარღვევით არის გაცემული

კონფერენციის შრომები

მას, ცხადია, გააჩნია იურიდიული ინტერესი და უნდა შეუძლოს გააბათილოს იგი. სწორედ ამ წესრიგს გვთავაზობს საქართველოს საპატენტო კანონის 57-ე მუხლი, რომლის მიხედვითაც მოთხოვნის წამომყენებელ პირთა წრე არ იზღუდება კერძო-სამართლებრივი იურიდიული ინტერესის მქონე პირით და ნებისმიერ პირს აქვს უფლება მოითხოვოს პატენტის ბათილობა, თუნდაც საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე. მეორე ინსტანციამ (ბ. არევაძე, ვ. წიკლაური, ლ. ტყემალაძე) უარყო მოსარჩელის მოთხოვნა სწორედ იურიდიული ინტერესის არ არსებობის მოტივით, მან გადაწყვეტილებაში აღნიშნა: „მოსარჩელე არ მიუთითებს დასახელებული სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილების შემთხვევაში, თუ რა შედეგი შეიძლება დადგეს მისთვის, შესაბამისად, სრულიად გაურკვეველია მის სასარგებლოდ დავის გადაწყვეტას როგორ შეუძლია სამართლებრივი თვალსაზრისით გააუმჯობესოს მისი მდგომარეობა. აქედან გამომდინარე არ დგინდება, რომ განსახილველ შემთხვევაში, მხარის მიერ აღძრული აღიარებითი სარჩელი ემსახურება მატერიალურ-სამართლებრივი ნორმით განსაზღვრული უფლების დაცვას“.¹⁰

უზენაესმა სასამართლომ (მ. თოდუა, ე. გასიტაშვილი, ვ. ქათამაძე) გამოავლინა სრული მხარდაჭერა სააპელაციო სასამართლოს გადაწყვეტილებისადმი (შესაბამისად პირველი ინსტანციის გადაწყვეტილებისადმიც) და დაადგინა, რომ „საკასაციო სასამართლო იზიარებს სააპელაციო სასამართლოს მიერ დადგენილ ფაქტობრივ გარემოებებსა (ეს დასკვნა მოცემულია საკუთარი ტექნიკური ანალიზის შედეგად გაკეთებული დასკვნის გარეშე) და მათ სამართლებრივ შეფასებას, ასევე, დასკვნას, რომ დაუსაბუთებელია სასარჩელო მოთხოვნის დაკმაყოფილების შემთხვევაში, თუ რა შედეგი შეიძლება დადგეს მოსარჩელისათვის, მის სასარგებლოდ დავის გადაწყვეტას როგორ შეუძლია სამართლებრივი თვალსაზრისით გააუმჯობესოს მისი მდგომარეობა, ამდენად, მიაჩნია, რომ არ არსებობს გასაჩივრებული განჩინების გაუქმებისა და, შესაბამისად, საკასაციო საჩივრის დაკმაყოფილების საფუძველი“. ეს დასკვნა გამოტანილია ამავე გადაწყვეტილებაში მითითებული იმ ფაქტის ფონზე, რომ უზენაესი სასამართლოს დიდი პალატის განმარტებით იურიდიული ინტერესი საბუთდება მაშინაც, როცა: დავის არსებობა ქმნის მოსარჩელის უფლების მომავალში დარღვევის საშიშროებას. მოცემულ შემთხვევაში პატენტის არსებობა მომავალში კი არა სინამდვილეში უშლიდა ხელს მეწარმის საქმიანობას, რადგან მოპასუხე უკრძალავდა დაპატენტებული ობიექტის გამოყენებას. ეს კი, ცხადია, ქმნიდა საპატენტო უფლებების დარღვევასთან დაკავშირებული მოთხოვნების წამომყენების უპირობო საშიშროებას მომავალში. რატომ დახუჭეს თვალი და არ მიაქციეს ყურადღება მოსარჩელის ამ განმარტებას სააპელაციო (ბ. არევაძე, ვ. წიკლაური, ლ. ტყემალაძე) და საკასაციო სამართლომ (მ. თოდუა, ე. გასიტაშვილი, ვ. ქათამაძე) სრულიად გაუგებარია და

10 იხ. უზენაესი სასამართლოს განჩინება 2017 წლის 15 თებერვლის საქმეზე N ას-626-598-2016, პუნქტი 15.

კონფერენციის შრომები

დავით ძამუკაშვილი

მოსამართლეთა მხრიდან მიკერძოების, ან კეთილსინდისიერებას და გულმოდგინებას მოკლების გრძნობას აჩენს. ამასთანავე, საკუთარი ტექნიკური დასაბუთების მოუცემლობა და პირველი ინსტანციის სასამართლოს გადაწყვეტილების გაზიარება, რომ სასარგებლო მოდელის აღწერილობა უნაკლოა და ტექნიკური შედეგის მისაღწევად განკუთვნილი არსებითი ნიშნები ერთმანეთთან ურთიერთკავშირების გარეშეც აღწერს ახალ და შემქმნელობითი შემოქმედების დონის შესაბამის მოწყობილობას მიუთითებს საპატენტო დავების განხილვის თავისებურებების უცოდინარობაზე, თუ მოსამართლეები გულწრფელნი იყვნენ გადაწყვეტილების მიღებისას.

ყოველივე აღნიშნულიდან გამომდინარე გვსურს დავასკვნათ:

ინტელექტუალურ საკუთრებასთან დაკავშირებული დავების განსჯისას სასამართლო ხან სამაგალითო გადაწყვეტილებას იღებდა (საქმე დ. მანჯგალაძე კოკა-კოლას წინააღმდეგ), ხან სრულიად დაუსაბუთებელ, მიკერძოებისა და არაკვალიფიცირების შეგრძნების გამომწვევს: პატენტთან N1251 და ნ. ივანიძისა და ლ. მჭედლიშვილის წიგნზე „ლოგიკა“ საავტორო უფლებების დარღვევასთან დაკავშირებული საქმეები. შესაბამისად ამ სფეროში მართლმსაჯულების პრობლემა უმთავრესად აწყდება ინტელექტუალური დავების თავისებურებების მოსამართლეთა გაუთვითცნობიერებას, მათი კვალიფიკაციისა და კეთილსინდისიერების დაცვის სუბიექტურ ფაქტორებს. აღნიშნულს განაპირობებს ისიც, რომ არ არსებობს სპეციალიზებული სასამართლო კოლეგიები მაინც, რომ აღარაფერი ითქვას სპეციალურ სასამართლოებზე. სპეციალიზაციის გამოცდილება მოდის გერმანიის პრაქტიკიდან და სულ უფრო ფართოდ იკიდებს ფეხს მთელს მსოფლიოში, განვითარებული ეკონომიკის მქონე ქვეყნებიდან არ დარჩა არც ერთი, მათ შორის, ჩვენი მეზობლები თურქეთი და რუსეთის ფედერაციაც გვინდა დავასახელოთ, რომლებმაც არ შექმნეს სპეციალური სასამართლო ან სპეციალიზებული კოლეგიები.

რაც სამწუხაროა, დროთა განმავლობაში სასამართლომ საკუთარი საქმიანობა მხოლოდ გააუარესა გაუმჯობესების ნაცვლად, ნეგატიურ მაგალითებად მოყვანილი გადაწყვეტილებები (ამ სტატიის მოცულობით გადატვირთვის გამო აღარ შევხებივართ სასაქონლო ნიშნებთან და დიზაინებთან დაკავშირებულ მაგალითებს, სადაც, ასევე მრავლად არის საფუძვლიანი კრიტიკის ღირსი გადაწყვეტილებები) მიუნიშნებენ იმაზეც, რომ სასამართლო საკუთარი მუნდირის დაცვას უფრო ცდილობს, ვიდრე სამართლიანი გადაწყვეტილების მიღებას და ეს ძალიან სერიოზული პრობლემაა. ჩვენ გვსურდა გვემსჯელა ინტელექტუალურ საკუთრებასთან დაკავშირებული დავების ობიექტურ პრობლემებზე, მაგალითად, როგორ განიმარტოს გამოგონების ტექნიკური შინაარსი, რა მნიშვნელობა აქვს ტექნიკურ ეკვივალენტებს და რომელი კრიტერიუმის განსაზღვრისას არის აუცილებელი მათი დადგენა, როგორ უნდა დადგინდეს სრულად არის აღწერილი თუ არა გამოგონება პატენტში. გვსურდა გვემსჯელა ნაწარმოების დაცვისუნარიანობის კრიტერიუმის განსაზღვრის თავისე-

კონფერენციის შრომები

ბურებებზე იმისდა მიხედვით, თუ ხელოვნების რომელ სფეროს ეკუთვნის იგი, რა როლი აკისრია ამ საქმეში სპეციალისტებს, როდის არის საჭირო მათი დახმარება და რა ფორმით უნდა არსებობდეს ასეთ სპეციალისტთა ჯგუფი ან ჯგუფები. მაგრამ აღნიშნულით შემოვიფარგლებით ამჯერად და შევეცდებით პრობლემები მომავალშიც გავაშუქოთ ხოლმე თანდათანობით, საქართველოს სასამართლო გადაწყვეტილებების მაგალითზე თეორიულ საწყისებთან შეჯერებით.

მართლმსაჯულების განვითარების ხელშემშლელ ერთ პრობლემასაც გვსურს შევხებით, რომელიც უკავშირდება სასამართლო გადაწყვეტილებების მიღებისა და გაცნობის საკითხს. შეუძლებელია გადაწყვეტილების მიღება, როცა ამას ითხოვს პირი, რომელიც დავის მხარე არ არის. უზენაესი სასამართლოს გადაწყვეტილებები ქვეყნდება, სადაც ვერც მხარეებს ვერ ვარკვევთ, ვერც ობიექტს, მაგალითად, უზენაესი სასამართლოს საძიებო სისტემაში არ არის მოცემული სასაქონლო ნიშნის გამოსახულება, არ არის დასახელებული მფლობელი. გაუგებარია, ეს ინფორმაცია რატომ უნდა იყოს მიჩნეული პერსონალურ მონაცემებად მაშინ, როცა ექვემდებარება აუცილებელ გამოქვეყნებას საპატენტო, სასაქონლო ნიშნებისა თუ დიზაინის კანონების თანახმად, რაც უპირობოდ სრულდება საქპატენტის მიერ და ადვილად მოსაძიებია მისი მონაცემთა ბაზიდან. ასევე, გაუგებარია რატომ უნდა იყოს მიჩნეული საიდუმლოდ დასაცავად აღნიშნული ინფორმაცია, თუ უკვე იქნა ის კანონით დადგენილი წესით გამოქვეყნებული. ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი ვერ განვითარდება, თუ შეუძლებელი იქნება მეცნიერულად გადამოწმდეს სასამართლომ როგორი გადაწყვეტილება მიიღო არსობრივი კუთხით მხოლოდ იმის გამო, რომ დამალული იქნება სადაო ობიექტის შესახებ ინფორმაცია.

კონფერენციის შრომები

დავით ძამუკაშვილი

SOME JUSTICE AND LITIGATION PROBLEMS, CONNECTED WITH THE OBJECTS OF INTELLECTUAL PROPERTY LAW

David Dzamukashvili

*Candidate of Legal sciences,
Professor of Grigol Robakidze University*

KEYWORDS: Patents, Author's rights, Trade marks

RESUME

The article deals with the practice of intellectual disputes on the example of copyright objects and patents in Georgia. The circumstances that impede the execution of justice are shown and it is important underline how important the judges' qualification and subjective conclusions based on objective data are when judging these areas. It is noted that the peculiarities of intellectual cases are so significant that the world is undertaken by creating special courts, which is effectively completed by economically powerful countries. In the rest of the countries the path is specialization of judicial collegiums. Georgia still thinks this issue is unacceptable. However, in the 90-s the specialization was introduced and intellectual disputes were examined by the Tbilisi Regional Court with the first instance. The solution of this case was correct because the preparation of judges requires special theoretical basics. Otherwise we will not be able to improve the outcome that we have now taken when solutions often leave or feeling of lack the relevant qualifications to compile these issues or biased approach. The main goal of this article is to discuss and demonstrate that the fairness of justice is one of the most important in regard to intellectual property, because there does not exist property which is more valuable property than intellectual property is and growth of disputes in this area is inevitable in the future.

კონფერენციის შრომები

NOTES:

1. Collection "Copyright Law. Georgian Court Practice ", compiler Sandro Jorbenadze, "Meridiani", Tbilisi, 2005, p. 61. (In Georgian)
2. Sandro Jorbenadze, "Intellectual Property Explanatory Dictionary", Editors Sergo Jorenadze, Lado Chanturia, David Dzamukashvili, "Law", Tbilisi, 1998, p.2. (In Georgian)
3. Copyright and neighbouring rights, Delia Lipszyc, UNESCO Publishing, 1999, p. 118
4. WIPO Glossary of terms of the law of copyright and neighbouring rights, WIPO Publication No. 827 (EFR), WIPO. 1981, p.3. (In English)
5. "Copyright Law. Georgian Law Practice, compiled by Sandro Jorbenadze, "Meridiani" publishing, Tbilisi, 2005, p. 51, Tbilisi, 2005, p. 71. (In Georgian)
6. Ibid. p.80. (In Georgian)
7. David Dzamukashvili "Intellectual Rights", Tbilisi, "Intellect", 2006. (In Georgian)
8. „Problems of European Patent Law. Third Symposium of European Patent Judges. Volume 18 No. 5/1987, Special Issue, of International Review of Industrial Property and Copyright Law“. (In English)
9. According to point 1 of the mentioned article, the patent is annulled, if a) the object of the patent is not subject to be patented; b) the patent does not describe the invention in the way which enables its implementation“. (In Georgian)
10. The Supreme Court ruling on February 15, 2017, No. 1, 626-598-2016, paragraph 15. (In Georgian)